

LA DISRUPTIVA

El racisme, l'elefant a l'habitació en les relacions família-escola

FATIHA EL MOUALISAMADI

06/05/2025

Il·lustració per Priscila Qiu (@088pris, 2025)

Versió digital a ladisruptiva.cat

Una mena d'introducció

La meva relació amb el sistema escolar català, va començar fa unes dues dècades. Al principi com a mare acompanyant als meus fills i involucrant-me a l'AMPA (actualment AFA) i també amb el consell escolar. Més endavant i quan vaig començar a treballar en l'àmbit d'immigració, sent mare immigrant, el coneixement adquirit, em va ser de molta utilitat per entendre les situacions que se'm presentaven per fer intervencions en els centres educatius, com a professional.

La comprensió del món escolar s'ha aprofundit, encara més, compartint espais diversos amb col·lectius que tracten temes relacionats amb les discriminacions i el racisme i també, durant els anys dedicats a la investigació i l'elaboració de la tesi doctoral, publicada el 2021 i que analitza les diferents estratègies que porten a terme les mares migrades d'origen marroquí per acompanyar els seus fills i filles durant les seves trajectòries escolars.

Perquè explico això?

Avanço aquestes explicacions perquè s'entengui com s'ha formulat la meva perspectiva envers el sistema educatiu i l'escola. I ho explico, també, perquè hi ha encara qui qüestiona la legitimitat de la nostra veu, inclòs quan parlem de nosaltres i de les nostres vivències¹. Encara menys quan el nostre relat és crític i no s'ajusta a la narrativa dominant. En aquestes circumstàncies, la nostra veu és percebuda com a acte d'agitació que amenaça l'ordre establert i es valora més a aquelles persones que eviten qüestionar l'estructura i que tanquen els ulls davant les injustícies².

¹ Spivak, Gayatri Chakravorty (2003). ¿Puede hablar el subalterno?. *Revista colombiana de antropología*, 39, 297-364.

² Said, Edward (1978). *Orientalisme*. Panteón.

En aquest article, el meu propòsit és reflexionar sobre aspectes poc tractats a l'hora d'analitzar els factors que dificulten la possibilitat d'establir relacions d'igualtat entre les famílies i l'escola. I també, visibilitzar algunes pràctiques que, de vegades, han ajudat a pal·liar les deficiències del sistema educatiu, malgrat que siguin fets aïllats duts a terme com a iniciatives individuals d'agents educatius o grups de famílies.

L'escola com a espai d'exercici de poder

L'escola és un reflex de la societat on es troba inserida. Viure en una societat classista, racista, xenòfoba, masclista, desigual... significa, malauradament, la reproducció d'aquests patrons en l'àmbit escolar. L'estructura orgànica de l'escola, és una forma de definir les funcions dels diferents agents constitutius de l'organigrama del centre i és també, un instrument per marcar la jerarquització i remarcar la part qui posseeix el poder sobre altres.

La meua presència en l'àmbit institucional, en general i en els centres educatius, en concret, m'ha permès presenciar tractes classistes sobretot envers figures professionals considerades com perifèriques, com és el cas de la integració social, intèrprets, mediació intercultural...

El professorat racialitzat, de part seva, continua sent absent o molt minoria en aquest espai. El professorat amb qui he coincidit, trobo que sovint s'espera que compleixi no només amb la funció de docència sinó també amb les tasques de mediació i interpretació lingüística quan l'alumnat i les famílies pertanyen al seu col·lectiu d'origen.

En aquest sentit, l'escola com altres àmbits laborals, instrumentalitza aquest perfil per complir amb tasques que transcendeixen la docència a aprofitar, el bagatge lingüístic i cultural per fer d'intèrpret i altres gestions, sense prestar a canvi un reconeixement específic o algun tipus de valoració

afegida. L'interès pel professional racialitzat respon, moltes vegades, al seu ús com a producte de “3 per 1” i en la línia de la lògica comercial capitalista que aprofita el recurs tot minimitzant el seu cost per no invertir en més professionals amb dedicació exclusiva de traducció i mediació.

L'escola i la relació amb les famílies

Se solen utilitzar els conceptes “cooperació”, “aliances”, “partenariat”, “participació” o la terminologia anglesa *involvement* per referir-se al tipus de relació que es pot donar entre les famílies i les escoles. No obstant això, el significatiu pràctic d'aquesta terminologia parteix d'una definició formulada, generalment, segons uns paràmetres elaborats des d'una perspectiva que ha modelat i modela un tipus de maternitat i paternitat que l'escola espera que les famílies han de tenir en els processos d'escolarització dels seus fills i filles³.

En la tesi⁴, plantejo substituir la utilització dels conceptes contaminats per la mirada i els mecanismes institucionals i optar per una terminologia que reculli i revalora el treball dut a terme per les famílies al llarg dels anys i en cada moment i no només en ocasions puntuals del curs escolar.

Els estudis mostren com són principalment, les mares que dediquen la gran part de les seves jornades als trajectes d'anades i tornades entre l'escola i la casa i que acaben, sovint, renunciant a les seves trajectòries professionals per atendre els seus infants i les exigències escolars, donada la incompatibilitat de la vida laboral amb l'horari escolar.

³ Llevot Calvet, Núria i Bernad Caveró, Olga (2015). La participación de las familias en la escuela: factores clave. *Revista de la Asociación de Sociología de la Educación-RASE*, 8(1), 57-70. <http://hdl.handle.net/10459.1/69778>

⁴ El Mouali Samadi, Fatiha (2021). Mares d'origen marroquí a Catalunya: entre les experiències personals i els processos d'acompanyament a l'escolarització dels fills i filles. [Tesis Doctoral, Universitat Autònoma de Barcelona]. <http://hdl.handle.net/10803/673339>

Aquesta atenció i dedicació per part de les mares, rarament està reconeguda i valorada com a forma d'implicació familiar, l'escola continua elaborant el seu discurs i pràctiques des de la posició que li atorga el poder i el suport de més òrgans i institucions utilitzats, en casos de conflictes o malentesos greus, en contra de les famílies.

L'exercici de poder en la pràctica escolar ho resumeix Ester Anglada en el seu treball de màster publicat el 2015⁵, on relata la seva experiència de mare davant d'un sistema escolar que deslegitima sabers i coneixements dels progenitors i imposa la seva voluntat donat la cobertura institucional i social que considera els agents escolars com a únics experts en la matèria educativa. Algunes de les seves idees destacades:

- Viure l'escolarització dels fills i filles amb patiment que està afectant la salut de les mares
- Anul·lació i desautorització de la figura de la mare
- Sensació de perdre els fills o que te'ls volen robar
- Estar davant una cursa d'obstacles
- Mestres, tutors, psicopedagogs, directors, inspectors... tot un entramat jeràrquic
- Ordres per part del Departament d'Ensenyament, que va crear la idea que calia controlar les famílies de l'escola
- Sovint no volen famílies empoderades
- La decisió, quan la família no hi està d'acord pot esdevenir especialment traumàtica.
- Què fa tanta por de les mares que l'escola les vol tan lluny?

⁵ Inglaterra Cardona, Esther (2015). *Mama, no vull anar a l'escola*. [Treball final de Màster, Universitat de Barcelona]. <https://diposit.ub.edu/dspace/handle/2445/66611>

El relat de l'autora coincideix amb testimonis de moltes mares migrades. Aquestes a més, destaquen noves pràctiques escolars que sovint, s'utilitzen amb l'alumnat procedent de famílies migrades considerat amb poques capacitats i possibilitats per assimilar el contingut del currículum escolar i sovint tractat des de la sospita que converteix l'escola en un espai de vigilància i els agents educatius en detectius elaborant expedients que criminalitzen a infants i famílies (PRODERAI). L'escola, de vegades, també, apareix implicada en casos de retirada de custòdia⁶.

Aquests fets entre altres són elements claus a l'hora d'analitzar l'estat de desconfiança i distanciament que expressen les famílies envers l'escola i, per tant, les barreres que dificulten la creació de relació família-escola.

L'escola i la migració

La primera llei d'estrangeria en Espanya, data del 1985. Són més de quaranta anys de presència de persones migrades en el territori espanyol i català. L'alumnat procedent de la migració és present a les aules des de fa dècades is, tot i així, les converses continuen sent com si estigués parlant d'uns individus que acaben d'aterrar provenint de contextos extraterrestres. L'escola, en relació al fet migratori, continua alimentant-se del discurs popular dominant davant la falta de formació i informació sobre aquesta temàtica tant en la carrera universitària com en la formació continuada. Aquesta falta de coneixement és un fet que he pogut comprovar, personalment, durant les diferents sessions informatives al professorat al llarg del temps.

Els comentaris següents, els he recollit després de xerrades dirigides al professorat per explicar el context que troben les persones del Sur Global quan arriben a Espanya-Catalunya. Aquestes explicacions mostren l'estructura legal,

⁶ Menssouri, Hajar (2021). *Famílies immigrants en sospita. Suspensió de la potestat parental i resistències comunitàries*. [Treball Final de Màster, Universitat de Girona]. <http://hdl.handle.net/10256/20127>

laboral i social que emmarca les realitats migratòries i que acaba afectant, l'escolarització i les condicions de vulnerabilitat i precarietat on es troba vivint l'alumnat com la família procedent de la migració.

“Em van sorprendre moltes de les coses que es va explicar. No sabia que era tan complicat pels immigrants, poguer treballar en el país que els rep”

“Va ser una xerrada interessant però em van faltar dades de les nostres famílies, més que els problemes amb els que es troben en arribar, que estava bé, si no coses més pràctiques. M'agradaria que m'expliquessin coses més culturals que son diferents a nosaltres i com treballar-ho. Com per exemple, el fet que no et mirin a la cara quan els estàs parlant”

En aquestes xerrades he pogut comprovar com algunes preguntes del 2006 continuen present fins a l'actualitat, com és la pregunta del “perquè no ens miren als ulls”. El professorat tendeix a interpretar moltes de les actituds en termes culturals i d'origen de les famílies. Sovint he vist com s'ofenen quan la resposta no és la que s'esperava. Per exemple, la resposta a la pregunta de mirar els ulls, sovint explico que els motius poden ser diversos i seria millor apropar-se a l'infant i guanyar la seva confiança i que sigui ell o ella el que expliqui el perquè i no buscar una resposta generalitzada. Explico també, que no mirar als ulls pot ser una forma d'evitar allò que es percep en la mirada de l'altre i que incomoda i, per tant, com acte de protecció s'evita mirar als ulls.

En algunes ocasions, penso que hi ha com una resistència a canviar d'imaginari sobre les cultures i les persones que venen del Sud Global, una resistència en acceptar que moltes de les dificultats que tenen aquestes famílies són productes del context receptor com és el tema legal, residencial, laboral i

com aquestes dificultats acaben afectant la infància i les condicions de la seva escolarització⁷.

Mares migrades i escola: situacions de desatenció i racisme

L'escolarització dels infants de famílies migrades ha significat l'apropament de moltes mares a l'escola i, per tant, possibilitats de contactes i relació. En l'etapa d'infantil i primària predomina la presència de professores dones⁸. Així, la relació família-escola en aquesta etapa, significa una relació entre dues institucions marcades per la feminització de les interlocutores, un aspecte molt significatiu en termes de gènere i interseccionalitat.

En aquestes relacions veiem com prevalen el classisme i el racisme i desapareix l'empatia i la sororitat. Les mares migrades es troben desarmades davant d'uns tractes i mirades que continuen alimentant-se d'un imaginari col·lectiu i un discurs acostumat a victimitzar-les i/o criminalitzar-les.

En les meves intervencions a les escoles, sovint, m'he trobat en unes reunions entre dones on s'ha pogut percebre, en moltes ocasions, aquella mirada i tracte de superioritat no només a la mare sinó també a la meva persona⁹.

En la tesi, presento uns relats de 50 mares arreu de Catalunya. Testimonis que coincideixen en gran part amb el relat de l'Ester Anglada del qual he parlat anteriorment i mostren com l'escola no està preparada per una relació amb les famílies-mares en condicions d'igualtat i reconeixement. En el cas de les

⁷ El Mouali Samadi, Fatiha (2021). *op. cit.*

⁸ San Román, Sonsoles (2010). La feminización de la profesión: identidad de género de las maestras. *Revista de Sociología de la Educación-RASE*, 3(3), 376-367.

⁹ El Jebary Amisnaou, Cheima i El Mouali Samadi, Fatiha (2022). "Al inicio creía que el problema era yo".: Relatos autoetnograficos de profesionales racializados/as en la intervención social. *Itinerarios de Trabajo Social*, 2, 87-94.

famílies-mares migrades és encara pitjor perquè tant l'entorn social com polític, vàlida i legítima l'actuació escolar degut a l'imaginari dominant, construït sobre aquests col·lectius, infants i progenitors.

Si haig de resumir les principals reclamacions d'aquestes mares, citaria les casuístiques on freqüentment s'han trobat abandonades o perseguides perquè s'han atrevit a rebutjar i resistir davant algunes de les decisions que el centre busca a imposar als seus infants. Us ho explico a continuació.

Proves aleatòries que patologitzen als seus infants

Les mares estranyen la insistència de l'escola en derivar els seus fills i filles, des de primerenca edat a serveis de psicologia. Els motius, diuen, per considerar-los moguts i amb dificultats en la concentració i l'aprenentatge. Les que acudeixen a consultes privades per tenir una segona opinió i sobretot, quan els resultats de les proves no coincideixen amb els resultats obtinguts per l'escola, aquesta última es tanca davant tota possibilitat de diàleg i sotmet els infants a currículums adaptats amb menys continguts i pressiona perquè estiguin medicats.

Orientacions a projectes formatius amb contingut curricular limitat i baixa valoració social i professional

Aquesta queixa és la més comuna. Les mares que consideren que cert professorat subestima les capacitats dels seus fills i filles i els orienten a cicles formatiu i no els motiven per seguir estudiant batxillerat i anar a la universitat. Quan es mostra resistència, comencen les represàlies en forma de desànim i desmotivació als i les joves.

Les mares expliquen com els seus fills i filles, amb 14-15 anys els obliguen a fer plans de treball que consisteixen en assistir a l'escola un mínim d'hores, perdent així, possibilitats de consolidar el coneixement curricular. Aquests adolescents s'incorporen als espais laborals com aprenents i sovint són sectors de poca sortida professionals. Les mares valoren aquesta pràctica com poc encertada en el cas d'infants que tenen capacitat per avançar en els estudis, però en moments puntuals perden la motivació. Consideren que l'escola ha d'ajudar aquest alumnat a recuperar la motivació i no expulsar-lo fora del centre escolar.

Infants sota sospita

Manifestar algunes pràctiques religioses posa els infants sota sospita i els exposa a comentaris despectius. Les mares expliquen com pateixen pels seus fills i filles que hagin d'aguantar aquestes injustícies.

Els relats de les mares mostren el patiment viscut amb l'escolarització dels fills i les filles i això dificulta possibilitats de relació amb l'escola i augmenta sentiment de rebuig i desconfiança cap a una institució que els genera inseguretat i incomoditat.

El contacte amb moltes mares ha continuat en el temps i es manté fins a l'actualitat. Per elaborar aquest text, he demanat a algunes d'elles, resumir en poques paraules les seves experiències amb l'escola i enviar-m'ho per *whatsapp*. Deixo aquí les captures perquè penso que ja no necessiten més interpretacions:

Lo que nos amarga la vida es
cuando nos quejamos al
departamento, nadie nos hace caso
ni hace justicia

17:15

El año pasado el cole me han hecho sufrir a mi i Ami hijo, me han hecho la vida imposible, con la tristeza acabé en urgencias por ataques de ansiedad.

20:42

estos años a día de hoy me siento engañada, con miedos, con mucha ansiedad. Cada día en el que me levanto y tengo que llevar a mis hijos al cole me genera ansiedad inseguridad y fobia porque no dejo de pensar el cómo la pasará hoy mi hijo y con qué historia me saldrán hoy

Personalmente pienso que las familias tienen que estar en estado de alerta con los comunicados que emite la escuela con las cartas; más bien leer la letra pequeña de cada informe de cada valoración porque son fuentes de etiquetajes i prejuicios. Hay que estar siempre presente, que te vean, que la información te llegue a ti directamente mucho mejor. La escuela a lo largo de la vida estudiantil va poniendo etiquetas i muchas veces son basadas en ideas generalizadas en muchos casos, es muy curioso que en el caso de los inmigrantes siempre hay los que estan en exclusión social los que tienen dificultades intelectuales... a mi parecer los más vulnerables son los que tienen requisitos para que la escuela obtenga qualidades i así fácil acceso a las ayudas proporcionadas por el estado.

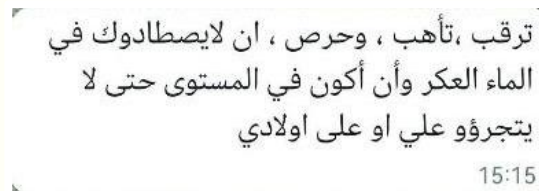
19:17

Es una relación de lucha todo el tiempo en vez de ser una relación de ayuda mutua

15:34

“La meva relació amb l’escola, és la mort lenta, és el punt negre de la meua vida”

“Estar alerta, preparada, curosa, per no caure en aigua bruta. Haig d’estar al nivell així no s’atreveixen a tocar-me ni mi ni als meus fills”

“S’obliga a la família a assumir funcions de l’escola”

L’escola, la família i el professional racialitzat

La presència de professionals racialitzats en l’àmbit escolar, sempre ha sigut una reivindicació del moviment antiracista perquè considerem necessari permetre als infants tenir persones amb qui poden identificar-se i, per tant, poder créixer pensant que son igual de vàlids i capacitats per estudiar i també, per generar coneixements i sabers. Recordo les meves primeres visites als centres educatius, i com els ulls d’alguns fills i filles de famílies marroquines

lluïen en veure'm o mentre explicava contes i participava en algunes de les activitats relacionades amb alguna festivitat escolar.

Actualment, i malgrat el pas de quasi quatre dècades de la presència dels infants procedents de famílies migrades al territori espanyol i català, malgrat haver nascut, crescut i estudiat aquí, encara, hi ha molt poca presència d'aquests perfils com a professionals en els centres escolars i encara es continua percebent a les poques persones que hi col·laborem com a excepció.

Les famílies també necessiten figures professionals més properes i espais segurs on poden acudir i tenir informació sobre temes relacionats amb l'escola. Poder tenir acompanyament davant la institució escolar i poder expressar lliurement les seves queixes i desacords. Malauradament, l'experiència laboral m'ha mostrat, en diferents ocasions, que l'escola accepta la intervenció del professional racialitzat, quan aquest l'ajuda a sotmetre les famílies a aplicar les seves decisions. Sinó no se li permet intervenir o se li humilia i desacredita davant la pròpia família com ha sigut la meva pròpia experiència, a finals del 2022:

“Una mare em va contactar per acompanyar-la a parlar amb la psicopedagoga del centre, després de fer unes proves al seu fill i segons la mare, l'escola ni la va informar ni va demanar el seu consentiment. Vaig acompanyar la mare pensant en la possibilitat d'un malentès entre les dues parts i vaig arreglar el meu horari per acompanyar la mare.

Era un dia de pluja, no havia portat el paraigua de casa, però tampoc podia faltar a la mare per aquest motiu. Els 15 minuts caminant sota la pluja eren suficient per arribar mig mullada. Avisem a la conserge. Passa un moment, surt la psicopedagoga, la saludem i torna a entrar. Esperem al voltant d'uns 15 minuts més i surt una de l'equip directiu i ens explica que estan en una reunió, per això estan tardant en rebre'ns. Esperem més temps i al final surt la directora. Aquesta amb una actitud molt estranya s'adreça a la mare i li diu que només pot entrar ella. Aquesta directora em

coneix d'intervencions anteriors, sap que soc una treballadora municipal. Tot i això, sense cap consideració ni a la meva figura professional ni a la meva persona, em diu davant de la mare que no podia acompanyar-la perquè la informació és confidencial i no es pot compartir amb tercers i que tenen ordres des d'ensenyament de la Generalitat. La mare li explica que ella no té cap inconvenient en compartir la informació amb mi i que soc de la seva confiança i que ella no entrarà sense mi a la reunió. Mentrestant, jo no arribava a assimilar la situació; sorpresa, impactada, indignada... i una barreja d'emocions que em resultaven difícil de gestionar. Al llarg de la meva vida professional he viscut multituds de situacions incòmodes, però aquesta última, ha suposat un punt d'inflexió important en la meva mirada al sistema educatiu i al racisme institucional.”

Narrar aquestes experiències no és gens agradable com es podria imaginar, però les persones investigadores que ens hem compromès a lluitar contra el racisme, hem decidit visibilitzar aquestes històries exposant el cos com a metodologia per recollir els fets que sovint queden invisibilitzats a l'hora d'analitzar les barreres que dificulten la relació família-escola.

L'escola és una institució que actua des de la posició de poder envers tots aquells que considera inferiors. Imposa la seva veu com a única veu vàlida, tanca les possibilitats de diàlegs i construcció conjunta. Així ho mostra el relat d'Ester Anglada i així ho he comprovat durant la meva trajectòria intervenint en els centres escolars. Per tot això, considero que ja és hora de començar a qüestionar el sistema escolar i els seus agents i les estructures institucionals que, encara no han pogut elaborar un marc d'actuació més equitatiu i vetlla per un reconeixement mutu entre les dues parts.

Un professorat compromès pot canviar la vida de l'alumnat

No volia acabar aquest text, sense mencionar algunes de les pràctiques esperançadores que ajuden les famílies a no perdre la il·lusió a l'hora de defensar el dret a una escolarització justa. Tot i ser fets minoritaris i aïllats, al llarg dels anys he pogut viure, com a mare, experiències positives que han marcat la trajectòria escolar dels meus fills i com a professional, experiències que han sigut molt rellevants en alguns centres escolars. L'acompanyament als meus fills durant les seves trajectòries escolars ha durat més de 15 anys, si haig de comptar des de l'3 al batxillerat, anys de possibles contactes amb el professorat a través les reunions i diferents formes de comunicacions i d'implicació. Al llarg d'aquests anys, dues professores, sobretot m'han marcat amb els seus tractes i compromís envers els meus fills tal com ho explico a continuació.

“Prefereixo conèixer al meu alumnat, jo mateixa”

Havia viscut més de quatre anys de patiment amb l'escola que insistia a tractar al meu fill, no com a infant en procés de creixement i que necessita acompanyament i comprensió sinó un adversari al qual el professorat ha decidit etiquetar al llarg dels cursos i castigar al mínim error i, sovint humiliat davant dels seus companys i companyes de classe.

Arribant a 3r d'ESO, vaig a la primera reunió i com sempre preparada a sentir un discurs que presenta el meu fill com un monstre. De cop, sento la professora dient “Et felicito pel fill que tens; educat, responsable, col·laborador, respectuós...” me la quedo mirant un moment abans de dir-li “estàs parlant del meu fill, de...” i li dic el nom del meu fill. Em mira estranyada i em diu “sí, et parlo del teu fill”. Sense poder parar les llàgrimes li explico que no estava

acostumada a aquests tipus de paraules sobre el meu fill i durant anys resistia per no creure el relat de l'escola. "És el meu fill, el conec molt bé, no accepta les humiliacions però tampoc falta el respecte a ningú".

Li pregunto a la professora si havia revisat els informes dels anys anteriors i davant la meua sorpresa em diu: prefereixo conèixer al meu alumnat, jo mateixa i no estar contaminada per les opinions dels altres. Actualment que el meu fill està avançant en els seus estudis universitaris, sovint penso en aquesta professora i la seva gran labor.

Poder portar el full d'examen a casa per revisar els errors i no repetir-los

A secundària, l'escola no permetia als estudiants poder portar el full d'examen a casa. Per tant, com a pares i mares no podíem saber quins errors havien comès els nostres fills i filles per poder ajudar-los a casa. Això em suposava com a mare un gran problema perquè no sabia exactament on fallava el meu fill. Havia pensat a demanar al nen de fer una foto al full de l'examen, però el mòbil estava prohibit. Li explico a la professora i quasi li suplico poder veure l'examen. Al final, accepta de passar el full escanejat i va ser la manera de poder adonar-me dels errors comesos pel meu fill i saber exactament com el podria ajudar a casa.

Una AFA inclusiva

L'AFA és l'associació de famílies d'alumnes d'una escola. Representa els interessos de les famílies i participa en muntar i promoure diferents activitats escolar. Els estudis mostren com la majoria dels membres actius són mares, els pares continuen sent minoria i en alguns casos trobem, també àvies i avis.

La segregació escolar és una realitat social que està marcant el panorama escolar a Catalunya. En la majoria d'aquestes escoles costa constituir una AFA perquè la majoria de les famílies migrades desconeixen el funcionament. El cas que m'agradaria citar, és un AFA d'una escola segregada on els membres actius són famílies tantes espanyoles-catalanes com procedents de la migració. La presidenta de l'AFA és una mare migrada, un fet poc habitual en el context català. Els membres organitzen les activitats escolars pensant en la diversitat que representa el centre. Les famílies es senten recolzades i fins i tot quan sorgeixen conflictes amb la direcció i aquesta tendeix a utilitzar el seu poder per limitar l'espai de participació familiar, l'AFA ha actuat de forma unitària denunciant els fets davant el departament d'ensenyament i la inspecció.

Quan va saltar un cas de racisme d'una mestra en contra d'un col·lectiu racialitzat discriminat en raó de color de la seva pell, la direcció intentava silenciar el cas però l'actuació de l'AFA va permetre fer pública la denúncia d'aquest fet i obligar el centre a prendre mesures per l'actuació de la mestra.

Reflexions finals

La relació família-escola és una necessitat urgent, però: l'escola està preparada en acceptar les crítiques que li fan les famílies? Està preparada en obrir un debat real que va més enllà de la narrativa habitual que culpabilitza a les famílies de ser poc participatives i poc implicades en l'escolarització dels seus fills i filles? L'escenari actual mostra una escola que viu amb fragilitat les crítiques formulades per part de les famílies, en general, i per part de famílies migrades, en concret. La fragilitat a les crítiques que es tradueix, en alguns casos en violències que utilitzen mecanismes de poder i òrgans que acaben, intervenen i persegueixen a les famílies i els seus infants.

Ja és hora de trencar amb la narrativa oficial sobre les famílies i els infants racialitzats i trencar amb el monòleg i la monopolització de la paraula per part del discurs dominant. Les famílies i els seus infants, també, han de poder opinar

per buscar solucions a l'estat actual de l'educació i del fracàs de la construcció d'una relació entre les famílies i les escoles. La visibilització i la denúncia de les pràctiques racistes del sistema educatiu permeten obrir el camp d'anàlisi més enllà del discurs habitual, el qual ha considerat, durant dècades, a les famílies migrades com a principals responsables del mal resultat acadèmic dels seus fills i filles i del sistema en conjunt¹⁰.

Cal visibilitzar els factors reals que vulneren els drets dels infants com el de les seves famílies. Deixar de convertir els resultats de les males gestions en nous projectes dissenyats, com sempre, des d'una òptica capitalista que busca convertir les misèries, les vulnerabilitats i el patiment de les persones i dels infants en mercaderia per lucrar-se.

La desconfiança creixent envers l'escola és un tema seriós i requereix un plantejament responsable i urgent. El distanciament de les famílies és un acte intencionat de resistència i denúncia contra tractes de menyspreu i violència per part de les escoles.

Es requereix una voluntat política seriosa per revisar el paradigma actual i sumar esforços per pensar, conjuntament, possibilitats d'elaborar nous models de relacions basades sobre nous paràmetres i perspectives.

Fatiha El Mouali Samadi

Tècnica en l'àmbit de la immigració, professora col·laboradora a la UOC, professora associada a la UAB. Puntualment, col·laboro, impartint sessions en diferents facultats, escoles, espais formals i no formals. Llicenciada en ciències econòmiques i doctora en ciències d'educació de la UAB. Activista en diferents espais de lluita contra el racisme i específicament en l'àmbit d'educació.

¹⁰ Les declaracions del secretari de polítiques educatives que ha atribuït els mals resultats en les proves PISA del 2023 a la "sobrerepresentació d'alumnat nouvingut": <https://twitter.com/agenciaacn/status/1732034801107108319>